כחנייתן עברו לדברי רבי אלעזר בר' שמעון בזה אחר זה עברו וחד אמר בין מר ובין מר כחנייתן עברו מר סבר אדם קל ומר סבר מים קלים [1]שלח לך אנשים אמר ריש לקיש שלח לך מדעתך וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו והיינו דכתיב [2]וייטב בעיני הדבר [א] אמר ריש לקיש בעיני ולא בעיניו של מקום [3]ויחפרו לנו את הארץ אמר ר' חייא בר אבא מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל כתיב הכא ויחפרו לנו את הארץ וכתיב התם [4]וחפרה הלבנה ובושה החמה וגו' [5]ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור אמר רבי יצחק דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מרגלים על שם מעשיהם נקראו ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד [6]סתור בן מיכאל סתור שסתר מעשיו של הקב"ה מיכאל שעשה עצמו מך אמר רבי יוחנן אף אנו נאמר נחבי בן ופסי נחבי שהחביא דבריו של הקב"ה ופסי שפיסע על מדותיו של הקב"ה [7]ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבאו מבעי ליה אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אמר להן אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שנאמר [8]ויקרא משה להושע בן נון יהושע יה יושיעך מעצת מרגלים והיינו דכתיב [9]ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו' ושם אחימן ששי ותלמי וגו' [א] אחימן מיומן שבאחיו ששי ששמשים את הארץ כשחתות תלמי שמשים את הארץ תלמים תלמים ד"א אחימן בנה ענת ששי בנה אלש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקין חמה בקומתן [ב][7]וחברון שבע שנים נבנתה [מאי נבנתה] אילימא נבנתה ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם לבנו גדול דכתיב [10]ובני חם כוש ומצרים וגו' אלא שהיתה מבונה על אחד משבעה בצוען ואין לך טרשים בכל א"י יתר מחברון [ג](משום) דקברי בה שיכבי ואין לך מעולה בכל הארצות יתר מארץ מצרים שנאמר [11]כגן ה' כארץ מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יתר מצוען דכתיב [12]כי היו בצוען שריו ואפילו הכי חברון מבונה אחד משבעה בצוען וחברון טרשים הוי והא כתיב [13]ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא וגו' ואמר [ד]רב אויא ואיתימא רבה בר בר חנן שהלך להביא כבשים מחברון [ה]ותניא [א]אילים ממואב כבשים מחברון מינה איידי דקלישא ארעא עבדה רעיא ושמן קניינא [14]וישובו מתור הארץ וילכו

ולדברי ר"א בר שמעון. דאמר יותר משלש מאות מיל בזה אחר זה עברו איש אחר איש נמצאו ששהו הרבה לעבור דאי כחנייתן עברו משום קולא דמים מאדם לא נגבהין כל כך: **מים קלים.** הרבה הם קלים מן האדם. ומר סבר אדם קל לרוץ כמו המים: **מדעתך.** אני איני מצוה אותך אבל ישראל הם אומרים לך כדכתיב (דברים א) ותקרבון אלי כולכם וגו' אני איני מעכב על ידך: **כלום יש אדם.** כלומר אם הקב"ה צוה כלום היה אומר לו לעשות דבר שסופו לבא לידי תקלה: **לבושתה של ארץ ישראל.** [ב] אותה שאילה ששאלו תחילה שלוח המרגלים: **[לא עלה בידינו.** אין אנו יודעין לדרוש]: **סתר דבריו.** הכחיש ועשה שונאו [של הקב"ה] בדאי: **שעשה שונאו של הקב"ה מך.** חלש כדאמרי' לקמן [לה.] אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם: **שהחביא דבריו.** ולא אמרן כמות שהן: **שפיסע.** דילג שלא אמרן כאשר הם: **יהושע.** לא הוצרך לילך שכבר ביקש עליו משה רחמים: **והיינו דכתיב ועבדי כלב וגו'.** והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה והיא חברון כדכתיב (יהושע יד) ויתן את חברון לכלב ש"מ כלב הוא דאזיל לחברון: **מיומן.** גבור שבהם כמו שיד הימין חשובה מן השמאל: **שעושה את הארץ כשחיתות.** שמקום רגליו מעמיק בארץ מרוב כובדו וניכר שם כגומא וכשחת. ולשון ששי לא פורש לנו מאי דמי לשחיתות ונראה לשון עמודי [ו]שש שהם כבדים ומקום מעמדם ניכר: **תלמים.** כתלם המחרישה שמעלה העפר ומעמיק בארץ: **שהיו מעניקים את החמה בקומתן.** מרוב גובה קומתן דומין כאילו לוחרס נוקב ועונק בנקב שהחמה יוצאה בו: **לבנו קטן.** כנען קטן הבנים של חם היה ומצרים שני לבנים: **מבונה.** לשון אבנה ממנה (בראשית טז). כלומר מיושבת בפירות: **טרשים.** סלעים שאין עושין פירות כארץ לחה: **דקברי בה שכבי.** לא גרסינן מ"ט. אלא ה"ק ותדע דטרשין היא ואינה ראויה לפירות ככל שאר הארץ לפיכך יחדוה לקבורת מתים: **כי היו בצוען שריו.** של מלך ישראל ששולחים[ז] אל פרעה לעזור לו על מלך אשור. אלמא פרעה בצוען יתיב ושם הולכין לבקשו: **אלכה נא ואשלם את נדרי** [ג]. אלכה נא בחברון ואשלם הנדר שנדרתי בגשור כדכתיב בתריה כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור ובחברון מאי בעי והלא לא היה שם המזבח כי אם בגבעון: **להביא כבשים לעולה.** דאמר מר במס' מנחות כבשים מחברון אלמא ארץ מרעה היתה: **מינה.** כלומר מתשובתך אתה מסייעני שלא היתה חשובה ליזרע כשאר הארץ מאחר שהיא בת טרשים כדאמרי' בבבא מציעא בהשוכר (דף פ.) ואי ארעא דמחזקא בגרונדי [ח][היא שניהם משלמין]: **דקלישא ארעא.** עפר של טרשים דק וקלוש ומועט הוא ומתוך כך לא היו חורשים וזורעים אותה תבואה מאכל אדם: **ועבדה רעיא.** מצמחת ומעלה עשבים ואוכלים הצאן: **ושמן קיינא.** המקנה הצאן שכן דרך הצאן להשביח בארץ יבשה וטרשים יותר מארץ לחה: וילכו

בחנייתן עברו. י"ל הראשונים לעולם כשהיו מגיעין לשפת עבר השני לצד מערב היו הולכין למטה בירדן ועושין מקום מעמד לבאין אחריהם שהרי רוחב מחנה ישראל היה שנים עשר מיל ורוחב הירדן לא היה כ"א חמשים אמה ומיל הוא אלפים אמה וי"ל דדוקא באורך ורוחב חנייתן נכנסו בירדן אבל לאחר שנכנסו בירדן נמשכו זה אצל זה ונצמצמו עצמן שאם לא תאמר כן אלא כדרך חנייתן עמדו בירדן אם כן לא עמדו כולם בירדן בשעה שהתנה יהושע עמהן שהרי אתה מוצא ברוחב שנים עשר מיל ת"פ רצועות רחבות חמשים אמה כרוחב הירדן ואורך כל רצועה י"ב מיל על רוחב נ' אמה ואם היה לך להקיף אותן ת"פ רצועות מדת ארכן זו אצל זו היה אורכו קרוב לאלף ות' [ט](ומ') פרסאות כאורך הירדן והירדן לא נכרת כי אם עד ים הערבה ויוצא הוא ממערת פמייס שהוא בחלק דן כדאיתא בפ' מעשר בהמה (בכורות דף נה.) ואורך כל ארץ ישראל לא היה כ"א ת' פרסאות ועוד דהיאך היו יכולין לשמוע התנאים מפי יהושע אלא ע"כ בירדן לא היו עומדים כדרך חנייתן אלא מצומצמין ותימה לר"י נהי דדרך חנייתן עברו מ"מ הלא עמדו בירדן עד שגמר יהושע התנאים ונטלו האבנים ולא חזר לאיתנו עד שעברו כולן א"כ אותם נ' אמה של ירדן ושהות זה שעברו היו המים נגדשין ועולין יותר על י"ב מיל וי"ל אותו גודש שהיה מיותר על י"ב מיל לא הגיע לכלל גובה מיל ולהכי לא חשיב ליה: **בזה אחר זה עברו.** תימה א"כ אמאי תלי ליה ר' אלעזר בקלות המים והלא אינו תלויה אלא בעיכוב העברתם וי"ל דבתרתי פליגי על מה שמשוה קלות האדם לקלות המים אמר זה אינו שאפילו אם היו עוברין דרך חנייתן היו המים נגדשין יותר [י]מי"ג מיל והוא לא אמר אלא י"ב ועוד שבזה אחר זה עברו ועל זה תמיה רבי אם בזה אחר זה עברו מה קצבה שייך דקאמר שלש מאות שלפי חשבון גודל המים היו עוברים ברוחב חצי מיל שהוא אורך ג' מאות חסר י"ב כיצד שתעשה י"ב רצועות מי"ב מיל על י"ב מיל וכל רצועה ברוחב מיל ואורך י"ב מיל וכשתצרפם זו אצל זו באורך יהיה אורך קמ"ד מיל על רוחב מיל תחלוק רוחב הרצועות ותצרפנה לאורך יהיה אורך רפ"ח מיל על רוחב חצי מיל והא מנא ליה שכך עברו ונראה דלר"א בר שמעון לא עברו כלל דרך חנייתן שהרי בשעת חנייתן היו מפוזרים מפני שהיו נוטים אהליהם זה רחוק מזה כדרך חניית שיירות אבל כשעברו נמשכין כולן זה אצל זה ושמא לא היה כל ישראל כי אם ברוחב חצי מיל על חצי מיל וכשעברו זה אחר זה כדרך בני אדם העוברין דרך שביל אחד בעשרה בני אדם זה אצל זה יכול להיות כשיעור ס' ריבוא ששוהין בהעברתן כל כך: **מר סבר אדם קל.** נראה דה"פ אע"פ שהדבר ידוע שמים קלים היינו דוקא כשהן יורדין כדי דרך מרוצתן אבל כאן שהיו נגדשין ועולין שיעור קלות מים ושיעור קלות אדם שוה: **אבותי בקשו עלי רחמים.** וא"ת והאמר בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) דמיתי לא ידעין מידי ומשמע במסקנא[כ] ואפילו אבות העולם יש לומר דעל ידי תפלה שזה מתפלל מודיעין להן שכך נתפלל והכי אמר בפרק שני דתעניות (דף טז.) למה יוצאין לבית הקברות כדי שיבקשו עליהם מתים רחמים וכן בפרקי דחסידים[ל] בעובדא דרבי מנא דאשתטח אמערתא דאבוה: **ואמר רב אויא ואיתימא רבה בר בר חנן שהלך להביא כבשים מחברון.** אע"ג דמסיק בפרק שני דתמורה (דף יד:) דלאקרובי אזל מיהו שמעינן מיהת דשמן קיינא מדסלקא דעתך למימר שהלך להביא כבשים: מלמד

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ז מהל' איסורי מזבח הל' ב סמג עשין שיט:

מוסף רש"י

ששי שמשים את הארץ כשחתות. בפסיעותיו, וששי לשון השאת והשבר (איכה ג) והסי"ן אחד לבדו שורש בתיבה (יומא י.). **תלמים.** כשורות המחרישה (שם). **שמעניקין חמה בקומתן.** דומה שצוארו נוקב ועולה בחלון הרקיע (שם). **מבונה.** בנויה בכל טוב, מבונה לשון פרי כדכתיב (בראשית ל) ואבנה גם אנכי ממנה (כתובות קיב.). **על אחד משבעה בצוען.** היתה חברון טובה הימנה שבעה חלקים (במדבר יג כב). **כבשים מחברון.** בו כבשים שמנים (תמורה יד:).

תוספות שאנץ

שלח לך אנשים לדעתך איני מצוה לך אבל יש' הם אומר שתשלחם כדכתיב ותקרבון אלי כלכם: וכי יש אדם כו' כלומר אם צוה הקב"ה [היה מצוה] לעשות לי דבר שסופו לבא לידי תקלה. וייטב בעיני הדבר ולא בעיני המקום ובמדרש רבה מפרש שאף בעיני משה לא היטיב אלא משל לאדם האומר לחבירו מכור לי חמורך ואנסנו ונאות לו להוליכו בהר ובבקעה ואמר כיון שאין אתה מעכב על ידי שלא אעשה ממנו מה שארצה לנסותו לא אנסנו וכן היה משה סבור שיאמרו לו ישר' כיון שאתה מודה לשלוח מרגלים לא תשלח עוד וה"ק הכא וייטב בעיני הדבר שהייתי סבור שתניחו מלשלוח כי היה לכם להאמין במקום ב"ה. אבל לא בעיני המקום שהיה גלוי לפניו שתשלחו ותבאו לידי תקלה. א"נ י"ל דהמד"ר חולק עם תלמוד שלנו. מרגלים לא נתכונו בו. אינו רוצה לומר מרגלים ממש אלא אותן ששאלו תחלה שילוח מרגלים: שעשה עצמו מך משונאו של הקב"ה כביכול כדאמר לקמן אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם: שעושה הארץ כשחיתות שמקום רגליו מעמיק הארץ מרוב כובדו. ופ"ה לשון ששי לא פורש לי מאי דמי לשחיתות ונ"ל לשון עמודי שיש שהם כבדים ומקום מעמדם ניכר ל"ה. אלימא נבנתה ממש. וחולק התלמוד על המדרש דאיתא התם מפני מה זכו הכנענים לישב בארצם מ"ז שנים יותר ממצרים בשכר שכבדו הזקן אברהם אבינו שאמרו

מסורת הש"ס

(א) יומא י., (ב) כתובות קיב., (ג) ס"א ל"ג. רש"ל, (ד) [תמורה יד: ע"ש], (ה) מנחות פז. (ו) וכ"ה במ"ר הכא שבריא כשיש, (ז) [ששולחו. רש"ל], (ח) [רש"ל], (ט) רש"ל מ"ז, (י) נ"א מי"ב, (כ) [ד' יט. ע"ש היטב ומגוה לייסב], (ל) [תענית כג:],

תורה אור השלם

1. שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: במדבר יג ב
2. וייטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט: דברים א כג
3. ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן: דברים א כב
4. וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך יי צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד: ישעיהו כד כג
5. ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור: במדבר יג ד
6. למטה אשר סתור בן מיכאל: במדבר יג יג
7. ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: במדבר יג כב
8. אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע: במדבר יג טז
9. ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה: במדבר יד כד
10. ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען: בראשית י ו
11. וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כלה משקה לפני שחת יי את סדם ואת עמרה כגן יי כארץ מצרים באכה צער: בראשית יג י
12. כי היו בצען שריו ומלאכיו חנס יגיעו: ישעיהו ל ד
13. ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי ליי בחברון: שמואל ב טו ז
14. וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: במדבר יג כה

הגהות הב"ח

(א) גמ' וייטב בעיני הדבר ואמר ר"ל: (ב) רש"י ד"ה לבושתה וכו' אותן ששאלו כצ"ל ותיבת שאילה נמחק: (ג) ד"ה אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון אלכה נא: